

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет спеціальної освіти та соціально-гуманітарних наук
Кафедра психології та соціальної роботи

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Психокорекція емоційних станів підлітків після розлучення батьків

Виконала студентка групи Пм-2
спеціальності 053 Психологія
Штепенко Анастасія Юріївна
Керівник: Моренко О.М.
Рецензент: Гайворонська Т.О.
Нормоконтроль __ Поліна БОНДАР

Запоріжжя
2024 р.

РЕФЕРАТ

Магістерська робота: 112с., 63 джерел, 3 додатки.

Об'єкт дослідження – психологічна корекція емоційних станів.

Мета роботи – теоретично обґрунтувати та експериментально дослідити особливості емоційних станів підлітків, які пережили розлучення батьків, розробити та апробувати програму спрямовану на корекцію їх емоційних станів.

Методи дослідження: теоретичний аналіз соціологічної, психолого-педагогічної літератури; узагальнення та систематизація, спостереження, бесіда, метод незалежних характеристик, психодіагностичні методи, експеримент, психокорекційні методи, методи математичної обробки даних.

Розпад сім'ї є гострою проблемою сучасного суспільства. В даний час спостерігається стрімке зростання кількості розлучень. За даними статистики, за останні роки різко зростає число дітей, які виховуються в неповних сім'ях, де вихователем є мати. Життя і умови виховання дитину без батька мають свою специфіку і відрізняються від життя дитини в повній сім'ї. Діти, що виховуються в неповній сім'ї, в порівнянні з однолітками з повних сімей, мають низку психологічних особливостей, які в більшості випадків носять яскраво виражений негативний характер. Діти розлучених батьків негативно ставляться до себе, до життя, до друзів, до школи, до сім'ї, ніж діти з повних сімей.

ЕМОЦІЙНЕ СТАВЛЕННЯ, ЕМОЦІЙНІ РЕАКЦІЇ, ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ, ПІДЛІТКИ, ОСОБИСТІТЬ, БАТЬКИ, РОЗЛУЧЕННЯ.

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах соціально-економічного розвитку суспільства сім'ї, в традиційному розумінні, втрачає свою важливість, значимість, слабнуть внутрісімейні зв'язки в нашій країні.

Зазначається, що статистика одного дня фіксує велику кількість розлучень, що досягає майже половини від зареєстрованих фактів, а саме: вступає в шлюб – 3616, розлучаються – 1534. У результаті без одного з батьків залишається 1288 дітей, передається в будинок дитини – 30, під опіку та усиновлення – 132, відбираєть у батьків які не забезпечують нормальне виховання – 32, тікає з дому – 237, стає на облік в інспекції у справах неповнолітніх – 952, доставляються до органів внутрішніх справ – 1463, здійснення різних злочинів – 476, засуджується народним судом – 235, зазіхають на життя або здійснюють вбивства – 2, здійснюють згвалтування – 7. Саме серед цієї групи дітей найбільш часто встановлюється діагноз хворих алкоголізмом, наркоманією, що намагаються покінчити життя самогубством.

Як правило, розлучення батьків є психологічною травмою для дітей будь-якого віку. «Враження дитинства залишають слід на все життя. Дитячі переживання впливають на весь подальший устрій, на всю подальшу роботу людини, хоча часто вони й залишаються в області несвідомого. Людина може забути про них, але вони, крім його волі, часто визначають його вчинки.

Розлучення не є миттєвою подією і має свою історію розвитку. За даними дослідження, проведеного в кінці 90-х рр. ХХ ст. В. Солодовниковою, в ситуації розлучення подружжя звертається за допомогою не в консультацію з питань сім'ї та шлюбу, а до родичів і друзів: до матері – 75,8%, друзям – 51,8%, батькові – 39,2%, а так само до юристів – 10,2%, психологам і лікарям – 4,9%. Чекаючи підтримки і співчуття від друзів і батьків, людина, що опинилася в ситуації розлучення, часто перебуває у стані розгубленості, втрати цінностей життя. З психологічної точки зору розлучення є зміна

балансу сил, що підтримують і руйнують шлюб. До підтримуючих факторів можна віднести морально-психологічну і економічну зацікавленість один в одному, задоволеність шлюбно-сімейними відносинами, а також соціальні норми, цінності. До факторів, що руйнують шлюб – прояви взаємної незадоволеності і неприязні, антипатію, роздратування, ненависть. Зовнішні чинники також стимулюють розвиток і загострення внутрішньосімейних конфліктів (неприємності на роботі, суперечності з родичами та сусідами).

Дослідження свідчать про травмуючу роль розлучення на особистість дитини. Факт розлучення викликає такі важкі наслідки, як неврози, депресивні стани і різні порушення в поведінці. Однак питання про те, чи є ці відхилення тимчасовими або зберігаються протягом декількох років після розірвання шлюбу, залишається відкритим. Враховуючи масовий характер такого явища, як неповна сім'я, актуальним стає питання про те, чи має виховання в неповній сім'ї стійкі і закономірні наслідки для розвитку особистості дитини.

Все вищесказане і зумовило вибір теми магістерської роботи «Психокорекція емоційних станів підлітків після розлучення батьків».

Об'єкт дослідження – психологічна корекція емоційних станів.

Предметом дослідження є особливості психологічної корекції емоційних станів підлітків, які пережили розлучення батьків.

Мета роботи – теоретично обґрунтувати та експериментально дослідити особливості емоційних станів підлітків, які пережили розлучення батьків, розробити та апробувати програму спрямовану на корекцію їх емоційних станів.

Виходячи з мети дослідження були виділені завдання.

1. Проаналізувати наукову літературу з проблеми психологічної корекції емоційних станів.

2. Виділити особливості емоційних реакцій підлітків до ситуації розлучення батьків.

3.Виявити особливості емоційних станів підлітків, які пережили розлучення батьків.

4.Розробити, апробувати та оцінити ефективність програми психологічної корекції емоційних станів підлітків, які пережили розлучення батьків.

Для реалізації зазначених завдань використовувалися такі методи: теоретичний аналіз соціологічної, психолого-педагогічної літератури, узагальнення та систематизація, спостереження, бесіда, метод незалежних характеристик, психодіагностичні методи («Підлітки про батьків», «Дім – Дерево-Людина» і «Неіснуюча тварина»), експеримент, психокорекційні методи, методи математичної обробки даних.

Теоретико-методологічною базою дослідження виступають: історико-генетичний підхід, що дозволяє простежити шляхи виникнення і тенденції розвитку сім'ї як соціального інституту, цілостний підхід, що забезпечує дослідження процесу розвитку особистості дитини в неповній сім'ї; системний і діяльностний підходи до процесу формування особистості дитини в цілому. У теоретичному плані дослідження спирається на ідеї і положення: психологічної теорії діяльності та спілкування, з соціально-педагогічної теорії формування особистості в дитячому віці (К. А. Абульханова-Славська, Ю. П. Азаров, М. І. Буянов, І. В. Гребенников, С. В. Ковальов, Я.Н. Корчак, Н. І. Козлов, П. Ф. Лесгафт, А. С. Макаренко, П. І. Підкасистий, В. Я. Сатир, В. А. Сухомлинський, Т.А. Флоренская і ін.).

Теоретична значимість роботи полягає в виділенні особливостей емоційних реакцій підлітків до ситуації розлучення батьків, а також в описі основних емоційних особливостей станів підлітків, які пережили розлучення батьків.

Практична значимість роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані в роботі шкільних практичних психологів, а також в діяльності соціально-психологічної служби. Висновки і рекомендації,

отримані в ході дослідження, можуть бути використані психологом до проведення профілактичних та корекційних робіт з підлітками розлучених батьків.

ВИСНОВКИ

Результати теоретико-експериментального дослідження з проблеми дозволили зробити ряд наступних висновків.

1. Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми психологічної корекції емоційних станів показав, що у сім'ях, де батьки перебувають у розлученні, з боку батьків спостерігається висока визначеність таких показників батьківського ставлення, як директивність, ворожість і непослідовність

2. Емоційні реакції підлітків на ситуацію втрати одного з батьків, серед них: замкнутість, ізоляція і проблеми концентрації уваги, що виражаються в чутливості до розлуки, печалі, туги; вина за власні думки чи вчинки, вина, покладена на батьків, характерне відчуття зв'язку між здатністю вчинити будь-яку дію і покаранням; гнів, почуття озлобленості, як реакція на втрату близької, аутоагресія. Найбільш поширеними реакціями на розлучення батьків з боку підлітків є:

а) заперечення, відмова вірити в те, що трапилось. Підліток стверджує, що у батьків немає серйозних проблем, не хоче слухати їх пояснення, сподівається, що вони передумають і т.д. Багато дітей живуть надією на те, що їхні батьки знову будуть разом в підлітковому і юнацькому віці ці надії зменшуються, але все ж зберігаються у 16% опитаних ;

б) страх, тривога і невпевненість в майбутньому. В силу егоцентричного сприйняття світу підлітка насамперед лякають зміни, які можуть статися в його особистому житті: необхідність зміни місця проживання, школи, кола спілкування, можливі зміни в матеріальному становищі. Підлітки можуть соромитися своїх сімейних проблем перед однолітками;

в) гнів і ворожість по відношенню до того з батьків, на якого покладається провина за розлучення, або по відношенню до обох. Підліток може звинувачувати батька або матір в тому, що вони кинули сім'ю, заявляти, що він їх ненавидить, ніколи не пробачить і т.п. ;

г) самозвинувачення. Деякі підлітки вирішують, що відповідальність за розставання дорослих лежить на них, оскільки вони повинні були йому перешкодити, або що батько (мати) йде тому, що діти не виправдали їхніх сподівань. Болісні переживання такого роду підліток може ретельно приховувати;

д) ревності. Якщо батько або мати починає зустрічатися з іншою людиною і емоційно прив'язується до нього, то підліток відчуває себе покинутим, боїться, що він більше не цікавий батькові, а його місце в одиному серці буде зайнято сторонньою людиною. Що стосується більш віддалених наслідків розлучення для підлітка, то отримані дані суперечливі. Багато що залежить від того, в якому віці дитина пережила розлучення батьків, чи був укладений повторний шлюб, як склалися взаємини в новій сім'ї і т. Д. На думку деяких дослідників, наслідки розлучення можуть позначатися на дитині досить довго, проявляючись навіть в перші роки його дорослого життя і в власного сімейного життя.

3. Діти із розлучених сімей вступають в юність стурбованими, пригніченими, невпевненими у своїх здібностях. Підлітки розлучених батьків найменше дорожать згуртованістю сім'ї, не мають навичок позитивного вирішення сімейних конфліктів. У своєму самотньому житті вони загострено бояться провалу в особистих відносинах, частіше побоюються подружньої невірності, важче переживають розрив відносин. Якщо їм доводиться переживати розлучення у своїй новій родині, то він стає саме тим жахом, якого вони так бояться і уникають. Вони пристрасно бажають любові, але бояться ніколи не знайти її. Подібне самовідчуття і такі складні

переживання призводять до того, що діти з розлучених сімей, подорослішавши, частіше відчують труднощі в шлюбі.

4. Ефективність програми психологічної корекції емоційних станів підлітків, які пережили розлучення батьків показали, що проведення психокорекційної роботи з дітьми підлітками, дозволило вирішити такі завдання:

1. об'єктивувати негативні тенденції особистісного розвитку підлітка, в спілкуванні з батьками, дати дитині можливість емоційно відреагувати почуття і переживання, пов'язані з психоемоційним станом і страхами;

2 сформувати у дітей адекватні способи поведінки в конфліктних ситуаціях, що породжують страхи;

3. розвивати здібності до усвідомлення себе і своїх можливостей, долати невпевненість в собі;

4. формувати здатність до довільної регуляції емоцій;

5. передумов для подолання тривожності і страхів.

Результати змін після повторної психодіагностики за методиками показали, що :

1. «Дім–Дерево–Людина» – змінилися негативні тенденції особистісного розвитку підлітка, в спілкуванні з батьками ,поліпшення психоемоційного стану.

2.«Неіснуюча тварина» – малювання неіснуючих образів та їх переробка на нетривожні використовуються як додаткова фіксація зміни емоційного стану.

3.«Підлітки про батьків» – змінилися позиції дитини по відношенню до батьків, гальмування тривожних реакцій, навіювання позитивних емоцій.

4.Дискусійний метод зняв емоційну напругу і дав можливість дітям вільно думати і діяти, аналізуючи та вирішуючи власні проблеми, які викликали емоційну напругу, сформував в підлітків віру у свої сили й можливості.

5.Ігровий метод – допоміг контролювати рівень емоційного стану знизив тривожність та скутість;

6. Невербальний метод (психогімнастика, проекція) – відкоригував поведінку підлітків і зняв емоційну напругу, сформував адекватну самооцінку в підлітків.

Треба зазначити, що в даному напрямку продовжується робота над тим, щоб розширити корекційні методи і попередити виникнення дисгармонійних емоційних станів. Потрібен комплексний аналіз проблеми, що передбачає вивчення різноманітних проявів психоемоційних станів підлітків, які впливають на становлення особистості. Серед них важливе місце посідають емоційні стани, які виступають внутрішнім чинником у процесі формування особистості. До таких станів підлітків можна віднести стани агресії, фрустрації, тривожності, емоційної нестійкості, емоційного дискомфорту. Вони негативно впливають на здатність особистості контролювати і регулювати свою поведінку.